

Geloof en activisme: Jeanne Devos op de bres tegen onrecht

Zuster Jeanne Devos richtte in 1985 de *National Domestic Workers Movement* op. Deze beweging ijvert op structurele wijze voor meer rechten voor dienstmeisjes in India, die vaak nog kinderen zijn. Het werk van 'sister Jeanne' wordt steeds meer erkend en gesteund. Zo kreeg de zuster in 2000 een eredoctoraat aan de KULeuven, in 2005 werd ze genomineerd voor de Nobelprijs voor de vrede, in 2006 won ze de Vlerick Award managementsprijs, in 2006 richtte de KULeuven een fonds op ter ondersteuning van haar werk,... Heel belangrijk voor de zuster, haar beweging en de kinderen is dat het jarenlange werk in oktober 2006 leidde tot een wet die huisarbeid en arbeid in hotels en eetplaatsen voor kinderen onder de 14 jaar verbiedt in India.

TvMR: Wat dreef u om in 1985 de *National Domestic Workers Movement* op te richten?

Jeanne Devos: Het was een samenloop van omstandigheden. Ik werkte al vier jaar met een groep vrouwen. Vrouwen die geen stem hebben in de Kerk, die door mannen gedicteerd worden wat ze wel moeten doen en wat niet. Ik werd me ervan bewust dat er veel leeft bij vrouwen dat nooit aan bod komt. Daarom sloot ik me aan bij een democratische vrouwenbeweging. Ik wilde me inzetten voor de vrouwen die het meest uitgebuit worden, de prostituees. Maar bij prostitutie kom je altijd een dag te laat, want eens vrouwen erin terecht komen, wordt het een obsessie. Het wordt bijna een beetje zoals drugs, ze kunnen er niet uit los. Dat hangt niet zozeer samen met de seks, maar wel met agressiviteit, zich moeten verweren, het opnieuw moeten waarmaken,...

Naast ons, onder de palmbomen reden altijd taxi's af en aan. Ik dacht dat men voor prostitutie kwam, maar eigenlijk kwam men er dienstmeisjes kopen. Daar begon ik te werken. Na zes maanden kwamen twee bisschoppen me vragen of ik niets kon doen voor de vrouwen die van de dorpen naar de steden verhuisden om te werken. De bisschoppen waren bezorgd omdat er in vele dorpen helemaal geen meisjes meer waren. Ik heb toen mijn voorwaarden gesteld: ik wilde niet dat mijn werk gedicteerd werd en ik wilde voor iedereen, dus niet enkel voor christenen werken,... Tot mijn grote verbazing gingen de bisschoppen akkoord. Het

Nathalie Van Leuven *

voordeel was dat ik al een groot netwerk had. Er waren bisschoppen die zich niets aantrokken van de problematiek, maar er waren er ook die het project echt steunden. We werken in onze beweging voor iedereen en met iedereen. Er is volgens mij een kracht die de beweging leidt waarvan ik slechts instrument ben.

TvMR: U hebt ook de Indische studentenbeweging opgericht. Speelde de studentenbeweging een rol in de *National Domestic Workers Movement*?

Jeanne Devos: De twee bewegingen bestaan afzonderlijk. De methode van de studentenbeweging, met name de bewustwording, de reflectie, de actie en de evaluatie van die actie, passen we in de *National Domestic Workers movement* nog altijd toe. We vertrekken vanuit de dromen, de verlangens van de *Domestic Workers*, maar we moeten ook de wolven kennen. Voor *domestic workers* is bijvoorbeeld de uitbreiding van AIDS een enorm probleem. Zij worden ingeschakeld in gezinnen, waar ze ter beschikking staan om de jongens te beschermen tegen AIDS. Daarnaast ontstaan er voortdurend nieuwe bedreigingen. Zo worden zonen verkozen boven dochters. In Hariyana (*een Staat in India, nvf*) leidde dit tot een verhouding van 1000 jongens op 842 meisjes. Ten gevolge van dit probleem worden de dienstmeisjes uitgeleend aan een man voor een maand. Je krijgt dus altijd nieuwe wolven. Je moet ze bestuderen, rekening houden met hun krachten en dan zien wat er kan veranderen. Het tweede voordeel van de studentenbeweging is het netwerk dat eruit voortvloeit: advocaten mensenrechten, mensen die werken bij de NGO *people's watch*, de dokters voor allen, ze zijn allen vroegere studenten.

TvMR: Jullie beweging werkt structureel voor de rechten van de dienstmeisjes. Hoe werkt ze? Op welke vlakken?

Jeanne Devos: Een eerste invalshoek is de organisatie van de *Domestic Workers* zelf. We hebben vijf groepen, ten eerste de topwerkers, mensen die een huis hebben en die gaan werken in huizen van anderen, een tweede groep zijn de jonge meisjes die inwonen en afhankelijk zijn van de werkgever. Zij kunnen dus niet naar een vergadering komen zonder toelating. Een derde groep zijn de kinderen onder veertien jaar. De vierde

* Nathalie Van Leuven is assistent aan de KULeuven, campus Kortrijk, verbonden aan het Instituut voor de Rechten van de Mens.

groep zijn diegenen die naar het buitenland gaan als dienstpersoneel en wiens paspoort afgenomen wordt. Een laatste groep is de groep die werkt op consulaten en ambassades. Zij kunnen niet naar de plaatselijke rechter gaan, zij moeten gaan naar de rechter van het land van het consulaat, omwille van de immuniteit. Wij organiseren de mensen. Ze komen in kleine groepjes samen en bespreken hun problemen. Zo wierpen men laatst de problematiek van de privatisering van het water op. Dienstmeisjes zouden geen water meer hebben, als ze het moeten kopen. Ze hebben nauwelijks geld om rijst te kopen. De betoging tegen de privatisering van water in Bombay bracht 30.000 man op straat, waarvan 20.000 dienstmeisjes. De werking van de *domestic workers movement* gaat dus veel verder dan syndicale rechten, ook recht op water, recht op welzijn, ... komen aan bod. Ten tweede trachten we de inwonende meisjes bij te brengen dat het hun recht is om goed betaald en behandeld te worden. We vertrekken van een *right-based approach*, die sterk aansluit bij hun waardigheid.

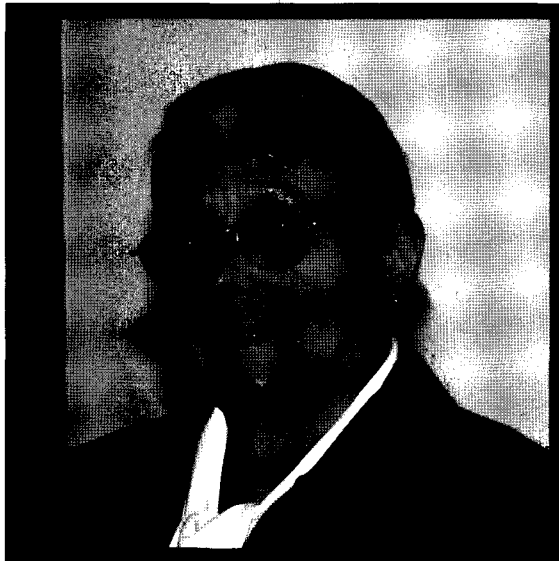
TvMR: Wan welke krachten in de maatschappij voelt u tegenwerking?

Jeanne Devos: Allereerst zijn er de werkgevers. Zij vormen de grootste tegenstanders van onze beweging, al bestaan er ook goede werkgevers die aan onze kant staan. Daarnaast zijn er de machthebbers. Zij vinden de dienstmeisjes niet belangrijk. Hun werk is maar een dienst die vrouwen verrichten. We werken aan de erkenning van dit werk als arbeid. Onrechtstreeks dragen dienstmeisjes bij aan de productie en bieden ze levenskwaliteit. Goedkope arbeidskrachten komen goed van pas. Je merkt dat velen de situatie graag zo houden. Ik ondervind dat vooral aan buitenlanders. Belgen en Nederlanders die in Bombay wonen, vinden het heel handig: voor elk werk kunnen ze iemand inschakelen. Zelfs in katholieke kringen geldt het misverstand van naastenliefde en rechtvaardigheid. We willen allemaal graag de goeden zijn, we willen wel iets goed doen voor een ander, maar echt een kind tot zijn recht laten komen is iets heel anders. Ook bij de werkgevers die de dienstmeisjes goed behandelen, zijn er weinig die het kind een rechtsbewustzijn willen geven.

TvMR: Er wordt wel eens beweerd dat de problematiek van de *domestic workers* in India nauw samenhangt met het kastensysteem. Is dat correct?

Jeanne Devos: De problematiek van de *domestic wor-*

kers vloeit niet helemaal voort uit het systeem van de kasten. Het vloeit eerder voort uit het sociaal systeem: vrouwen van de middenklasse gaan uit werken, wat de vraag doet groeien naar huishoudelijke werkkrachten. Op dit werk rust een stigma: vooral de lage kasten of de tribalen verrichten dit soort werk. En dat gaat hand in hand met armoede. Sommige pijnen en moeilijkheden vloeien wel voort uit het kastensysteem. Zo mogen meisjes die inwonen bij brahmanen (een hogere kaste), niet worden aangeraakt, ze mogen het glas van de familie niet aanraken, de rijst moet apart gewassen worden. Deze meisjes zien niet enkel af door armoede, maar ook doordat ze als minderwaardig behandeld worden.

TvMR: Hoeveel verdient een dienstmeisje in India?

Jeanne Devos: Rond de twintig euro per maand. Hiermee kan ze het hoogst noodzakelijke kopen, rijst, olie, zout, ... omdat er nog rantsoenkaarten zijn. Maar heel wat dienstmeisjes werken aan een vierde van dit bedrag. Dit zijn vooral illegalen, bijvoorbeeld aan de grens met Bangladesh.

TvMR: In oktober 2006 werd in India een wet van kracht die huisarbeid en arbeid

in hotels en eetplaatsen onder 14 jaar verbiedt. Op welke manier heeft uw beweging een stempel gedrukt op de totstandkoming van deze wet? Hadten jullie verwacht dat deze wet aangenomen zou worden?

Jeanne Devos: Wij stelden een dergelijke wet vijf jaar geleden al voor. We hebben rond deze wet veel gelobbyd. We verspreidden grote affiches van een kind van 6 dat verkocht werd tussen poppen. Op de affiche stond '6 op 10 kinderen wordt verkocht in huisarbeid, terwijl het kind van 6 jaar nog met poppen zou moeten spelen. We vragen dat het kind wordt behandeld als kind, want dat is wat ze is.' Toch zou de wet niet gestemd zijn als de verschillende regeringen niet onder druk hadden gestaan. De druk was ontstaan in bepaalde Staten waar onze beweging zeer sterk is en waar eerder al het minimumloon werd ingevoerd. Ook het overlijden van een kind en de media-aandacht daarvoor hebben een grote rol gespeeld. Er werd bericht over een kind dat zelfmoord gepleegd zou hebben. Uiteraard had het kind geen zelfmoord gepleegd. Het was verkracht, mishandeld en uiteindelijk opgehangen om te doen uitschijnen dat het om zelfmoord ging. Dat nieuws werd gedurende drie dagen gevolgd door de media, terwijl kinderen voordien geen aandacht

kregen. De zaak werd gevolgd zoals de zaak Dutroux in België. In Bombay zijn er elke dag betogingen, maar toen organiseerden we een massabetoging die gedurende drie dagen om 6 uur, als het leven in de stad start, alle activiteit platlegde. Ik werd uitgenodigd door het grote tv-programma "60 minuten India". Dit is een programma op de nationale omroep dat handelt over levensvragen in India. De vraag in het programma was, "Zijn we verantwoordelijk voor de dood van het kind?". Ik had toen een enorme kracht, een inspiratie van God-weet-waar, om de mensen te overtuigen van hun verantwoordelijkheid. Aanvankelijk toonde de *poll* dat slechts 8 procent van de kijkers zich verantwoordelijk voelde voor de dood van het kind. Ik ben erin geslaagd de mensen ervan te overtuigen dat ieder kind ons kind is in onze samenleving. Aan het eind van het programma voelde 70 procent van de kijkers zich verantwoordelijk. En zo werd de problematiek een politieke vraag...

TvMR: Wat verwacht u van deze wet? Kritische stemmen beweren dat het enkel om symbool-wetgeving gaat, gezien er in India reeds wetten bestaan die kinderarbeid in de zware industrie verbieden onder 14 jaar. Er is ook schoolplicht tot 14 jaar. De overheid zou weinig doen aan de implementatie van deze wetten.

Jeanne Devos: Deze kritiek zou terecht zijn, als er geen beweging bestond. In sommige Staten, zoals Andhra zijn er al 18 brugscholen. Men heeft er inspraak om kinderen uit de huisarbeid te halen en er zijn alternatieven om kinderen naar school te brengen. Er wordt in deze Staten hard gewerkt aan betere lonen voor moeders. Er bestaat dus een model. Het nadeel van de wet is dat ze kinderen in de landbouw nog niet viseert. Er moet nog zo veel verwezenlijkt worden. Ik zal dus niet beweren dat het probleem opgelost is. Maar mensen zullen niet meer zo gemakkelijk een kind meenemen. Volgende stappen zijn het stellen van eisen voor kwaliteitsscholen de invoer van een minimumloon voor niet-georganiseerde arbeidsgroepen.

TvMR: Wie uw mening vraagt over oplossingen voor de problematiek van kinderarbeid in India krijgt stevast te horen dat deze problemen enkel opgelost kunnen worden door wereldsolidariteit. Hoe en in welke mate kunnen mensenrechten-activisten in het Westen de problematiek van de kinderarbeid in India uit de wereld helpen?

Jeanne Devos: Men moet overal opkomen voor kinderrechten, voor het recht van ieder kind om kind te zijn. Ook in België moet men opkomen voor kinderen zonder papieren en migranten. Kinderen in de wereld vandaag zijn onze kinderen. Alle kinderen hebben evenveel recht om op school te zijn. Ze mogen niet uit hun leefwereld gehaald worden en in containers op de

luchthaven gedropt worden. Ik ben blij dat hiertegen protest is gekomen. Het protest tegen deze praktijken mocht trouwens nog groter zijn. Daarnaast moet men werken aan elementen van rechtvaardigheid in arbeid. Zo moet minstens een minimumloon vastgesteld worden voor de niet-georganiseerde arbeid, in India 92 procent van de arbeid. Dit zou volwassenen in staat stellen om te zorgen voor het gezin en kinderen terug kansen te geven. Bovendien moet de druk op Staten die het Kinderrechtenverdrag nog niet ondertekenden, zoals de Verenigde Staten, verhoogd worden.

TvMR: U bent als zuster geïnspireerd door uw geloof bij uw activisme. Hoe ziet u de verhouding tussen geloof en activisme?

Jeanne Devos: Ik denk dat geloof een stimulans is naar activiteit. Het is een aanwezigheid van iets dat u overstijgt. Zo is de kracht van onze beweging een kracht die mij heel sterk overstijgt. Je kan deze kracht God noemen, of voorzienigheid ... iets dat je stimuleert om te kijken achter het kijken, een kracht die je de mogelijkheid geeft om het onzichtbare te zien, het ongelooflijke te geloven en het onmogelijke te doen. Het geloof is een stimulans, maar biedt ook een zekere veiligheid. Je komt erin tot rust. Ik denk dan 'ik heb mijn best gedaan, God moet er nu ook maar iets aan doen'. Voor mij heeft geloof dus heel veel met activisme te maken. Ik ben erg evangelisch geïnspireerd. Neem nu het Oude Testament. De boodschap in Exodus is niet 'geef de mensen wat te eten', maar wel 'Set the people free'. Jesaja, 58 is duidelijk. Daar staat: 'wat ik van u vraag is niet de offers, het ritueel, wat ik vraag is dat je het juk wegneemt, de knopen losmaakt, die mensen vasthouden. Als je dan bidt, zal ik u leiden, zal ik zeggen hier ben ik'. Daarom moeten gebeden niet te groot en te lang zijn. Er moet gevierd worden, maar geloof bestaat niet alleen uit rituelen... Geloof is actie, bewust zijn, zien, oordelen, handelen, reflectie daarover en de bereidheid om iets te veranderen. Als ik studenten in de studentenbeweging vraag naar het grootste moment van hun leven, dan verwijzen ze vaak naar iets dat hen overstijgt: de inzet voor anderen. Ze zeggen dan: 'ik ben uit mezelf gegaan en heb me laten beïnvloeden door de ander, daar waar ik iets kon doen'

U kan het werk van zuster Jeanne Devos steunen via SOS Scheut, met rekeningnr 000-0901974-68 met vermelding "05 091 001- K.I.H. India" of via het KULeuven Fonds voor kinderrechten, met rekeningnr 734-0194177-89 met vermelding "gift fonds J.Devos - 400/0000/51266".